

בהרוגי המלחמה — מלחמת טיטוס שיתנה בירושלים וביהודה. ובגמרא פריך: מאי קאמר? מקחו בטל — דלמרינן: מיראה עבד. אי נמי: השני נות לי והלאשון קשה הימנו. ובגמרא מוקי לה דלא כנח ליה שטרא. לקח מן האישי — קרקע המיוחדת לכמות אשתו, או שכתוב בכתובתה, או הכניסו לו שום נכסותה. וכל שכן שאר נכסים, דלי לא עבדה ליה אמי לה: עיניך נתת בגרושין וזמיתה. הכי מוקמינן ליה צנח צנחא (גא). מקחו בטל — דלמרינן: נתת רוח עשיתי לבעלי. גותן לבעלים רביע — ששערו דסיקריקון מוחל גביה רביעא.

מלחמה, מהרוגי המלחמה ואילך יש בה סיקריקון.
פיצד? לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית — מקחו בטל, מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון — מקחו קיים. ילקח מן האישי וחזר ולקח מן האשה — מקחו בטל, מן האשה וחזר ולקח מן האישי — מקחו קיים. זו משנה ראשונה. בית דין של אחרים אמרו: הלוקח מסיקריקון גותן לבעלים רביע; אימתי? בזמן שאין בידן ליקח, אבל יש בידן ליקח — הן קודמין לכל אדם. רבי הושבית בית דין ונמנו, שאם שהתה בפיני בפני סיקריקון שנים עשר חדש — כל הקודם ליקח זכה, אבל גותן לבעלים רביע.

ב גמרא השתא מהרוגי המלחמה לא היה בה סיקריקון, מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סיקריקון? אמר רב יהודה: לא דנו בה דין סיקריקון קאמר; דאמר רבי אסי, ששלוש גזירות גזרו: גזירתא קמיתא — כל דלא קטיל ליקטלוהו, מציעתא — כל דקטיל ליייתי ארבע זוזי, בתרייתא — פיון דקטיל ליקטלוהו; הלפך, קמיתא ומציעתא, פיון דקטיל — אגב אונסיה גמר ומקני, בתרייתא, אמרי: האינדא לישקול, למחר תבצענא ליה בדינא.

אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב: "אשרי אדם מפיח תמיד ומקשה לבו ופול ברעה"? אקמצא ובר קמצא חרוב ורשלים, אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא, אשקא דריספק חרוב ביתר. אקמצא ובר קמצא חרוב ורשלים; דההוא גברא, דרחמיה קמצא ובעל דכביה בר קמצא, עבד סעודתא, אמר ליה לשמעיה: זיל אייתי לי קמצא, אזל אייתי ליה בר קמצא. אתא אשפחיה דהנה יתיב, אמר ליה: מכדי ההוא גברא פעל דבבא דההוא גברא הוא, מאי בעית הקא? קום פוק! אמר ליה: הואיל ואתאי שבקן, ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא.

ומציעתא (הראשונה והאמצעית), כיון דקטילי (שהגויים היו הורגים) — אגב אונסיה (אונסין) של מות שיש בדבר גמר ומקני (היה בעל השדה גומר בלבו ומקנה) קני גמור למי שלקח ממנו, ונעשה השדה קני לסיקריקון לגמרי. וזהו "בהרוגי מלחמה" (האחרונה) (מהרוגי מלחמה ואילך). אמרי (אומרים) הנגזלים לעצמם: האידנא לישקול (עכשיו שישקח את השדה, למחר תבננא ליה בינאי) (אתנבד אותו בדין). שאף שהיתה יד הגוי תקיפה בשעתו והכריח את הבעלים לתת לו את שדהו, מכל מקום אנו אומרים שלא גמרו בליבם להקנות לו, מפני שבעל השדה סבור שיכול אחר כך להוציא את הדבר מידי כמשפט.

כיון שהעולם ענין מלחמת החורבן באים לדבר על פרטים שונים שהיו בה. אמר ר' יוחנן: מאי דכתיב [מחו שנאמר]: "אשרי אדם מפיח תמיד ומקשה לבו ופול ברעה" (משלי כח, יד)? אקמצא [על קמצא] ובר קמצא חרוב [נחרבה] ירושלים, אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא [על תרנגול ותרנגולת נחרבה המקום ששמו הר המלך]. אשקא דריספק חרוב [על יתד של מרכבה נחרבה] העיר ביתר. ומפרש: אקמצא [על קמצא] ובר קמצא חרוב [נחרבה] ירושלים, וכך היה מעשה: דההוא גברא דרחמיה [אדם אחד שאהבו] היה נקרא קמצא ובעל דכביה [שנתן לו את השדה]. וזיל לשמעיה [לגו לשמושו]: זיל אייתי [לך הבא] לי את קמצא [אוחבו], אזל אייתי ליה [הגן]. והביא לו בטעות את בר קמצא [שונאו]. אתא אשכחיה דהנה יתיב [בא בעל הבית מצא אותו את בר קמצא שהוא יושב בסעודה], אמר ליה [קום] לבר קמצא: מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא [אמר] ואתאי שבקן [שלו] הווא, שונא של אותו אדם. שלי הווא, [מה אתה רוצה כאן]? קום פוק [צא]! אמר ליה [לגו] בר קמצא: הוואיל ואתאי שבקן [נתן לך] ויהיבנא [ונתת] לך דמי מה דאכילנא ושתינא [ואל תביישני בזה שאתה מגרש אותי מן הסעודה].

וכן פירש מהרשי"א.
אקמצא ובר קמצא רבים שאלו: הרי האישי שגורם לפורענות היה בר קמצא, ומה טעם הכניסו את שמו של קמצא לכאן? ובפשטות הכוונה לומר שבגלל דבר של מה בכך נחרבו מקומות אלה, כגון בגלל ההבדל הקטן בין השמות קמצא ובר קמצא. והמהר"ל מסביר בדרך פנימית, כי כפי שנאמר בכמה מקומות נחרבה ירושלים בגלל שנאת חינום. ושנאת חינום ומחלוקת גוימות לא רק לסכסכים בין אנשים (כגון בעל הסעודה ובר קמצא) אלא אף ליצירת סיעות וקשרים של מטרתם היא להחזיק במחלוקת. ומשום כך אף האהבה, בר קמצא, היה שותף באותו גורם שכל פורענות.

אורח ההלכה
לקח מן האישי וכו' הבעל שמכר נכסיו ואחר כך כתבה אשתו ללוקח דין דברים אין לי עמך, ואפילו עשו עמה קנין — הרי זו טורפת מאותם נכסים. שלא כתבה אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלה, ואפילו כתבה לו שלא תוכל לטעון טענה זו — אינו כלום. אבל קנו מיד האשה תחילה שאין לה שעבוד על קרקע זו, ואחר כך מכר אותה הבעל — אינה טורפת. (רמב"ם ספר קנין הלכות מכירה פ"ל ה"ג. ספר נשים הלכות אישות פכ"ב ה"ז—יח. שו"ע אה"ע ז', יז.)

הושוב רבי בית דין וכו' נכרים שהיו מציקים לישראל, ומאיימים עליו להרגו, והאישי פדה עצמו מיד הנכרי בשדה או בביתו, אם אותו מציק מוכר את הקרקע. אם יש ביד הבעלים קנינת — הם קדרמים לכל אדם. ואם אין ביד הבעלים קנינת, או ששהתה קרקע זו בפני המציק שנים עשר חדש — כל הקידם קונה זכה. ובכל שיתן לבעלים הראשונים רבע הקרקע או שליש דמיה, ואם לא נתן הרי כאלו גול אותו חלק מן הקרקע. וכדברי בית דין של רבי. (רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה באביה פ"ו ה"ג. שו"ע חו"מ רלו, א.)

מסורת הש"ס
 ת. בי"ב מו"ב. מה"א. וראה תוספתא שם.
 י. כתובות צה"א. בי"ב מט"ב. וראה גיטין נ"ב.
 ז. תוספתא שם (בשנינו) לשון קט.
 ח. שם.
 ט. ראה ירושלמי גיטין פ"ה ה"ז.
 י. (כל המעשה) איכ"ר פ"ד ג (בשנינו).
 * ריטו"א מן הגרמנית העתיקה reitwage — מרכבה.

גרסות
 יש בה יש בכתי" ובמקורות: היה בו. **הקודם ליקח יש בכתי" הקודם ולוקח.**
לא דנו בה דין יש בכתי" דין.
לויית יש במקורות: יתיב ליה ויש בכתי" ליתיב.
דריספק יש במקורות: דריספק.

לשון
קמצא יש סבורים כי הכוונה היא למשפחה של בני Κομπός (קומפוסוס) שלימי דברי יוסיפוס היו מחשובי העיר טבריה ותמכו ברומיים. השם קומפוסוס משמעו — מעדן, מתוכבס. אך יש לו גם משמעות שלילית — ערמומי, בעל מזימות.
ריספק בערב (ועד מקורות) מובאת המלה בגרסה דריספק. וכנראה היא מן הפרסית הבינונית despak — מרכבה הדורה רתומה לפרדים.
בעל דבבא כנראה יש לפרש "דבב" כאן קשר קרוב עם המשמעות (ובתשאלה גם בשמוש הלשון הוא בעברית) יש לכך משמעות של דיבורי איבה. ואף באשורית בעל דבב משמעו שונא, אויב.

החיים
שלוש גזירות נראה כי גזירות אלה לא היו חוראות ממשלתיות ממשי, אלא הן תיאורי המצבים השונים ששררו בארץ לאחר סיום המלחמה נגד הרומאים. ובדומה לדברים אלה (אם כי בניגוד שונה) מתואר הדבר גם אצל יוסיפוס. מלחמה זו נמשכה זמן רב יצרה רגשי איבה קשים, ומיד לאחר היא לא נהגו לפי כל חוק צבאי או חוק אזרחי, אלא הירבו להרוג ביהודים, ורבים הומתו בעיניים קשיום. רק לאחר מכן הושלט סדר מסויים ופקוד רציחות היהודים בגלוי, אם כי גם לאחר שהתייצבו הדברים הופקעו רוב הקרקעות מבעליהן ונחשבו כרכוש השלטונות, ואילו בעלי הקרקעות היו נחשבים רק כעין אריסים בתן.

עיונים
לקח מסיקריקון וכו' כתבו ראשונים שכל המשא והמתן הוא על פי שיטת רב הונא שגם מי שאנסוהו למכור ומכר, למרות שלא היה הדבר מרצונו, מכל מקום המכר אינו בטל. אלא שלא נאמר הדבר אלא במקרה, כאשר המוכר מקבל תמורה הוגנת בעד הדבר שמכר (אף שלא עשה כן מרצונו), אבל בסיקריקון אין מדובר במכר כלל, אלא בגניבת דבר ללא תמורה, ונתנה כנו הנעשית באונס אין בה דין קנין (וראה בשיטה ועוד).
לקח מן האישי וכו' מקחו בטל במסכת בבא בתרא (מ"ב) מעמידים דין משנתנו בשדות שיש לאשה ויקח מיוחדת אליהם, כגון שדה שייחך הבעל לפרוען כתובתה, וכן שדה מנכסי בית אביה (צאן ר"ל). ונחלקו ראשונים אם המיקח בטל לאלתר — שאינו חל כלל, או שהשדה נשאר ביד הלוקח עד זמן הפירוען. ויש שחילקו בין סוגים שונים של שדות (ראה ברשב"א ועוד).
בית דין של אחריהם וכו' עיקרו של דבר גם הוא משום ישוב ארץ ישראל. כי אם לא היו עושים תקנה זו, והיו מעמידים את הדברים על הדין לא היה אדם קונה מן הסיקריקון, ונמצא שהקרקע הייתה נשארת בחזקת הגויים. ומשום כך תקנו שיבואו אנשים לקנות את הקרקע, ותישאר ביד ישראל. ואכן, היו חכמים שאמרו שמאחר שרונים אלה קשורים בארץ ישראל, אין לנהוג בהם בחזק לרארן במקרים דומים. אבל ראה להלן בדרך מה"א ואילך, וכן בתשובות הגאונים, שנראה שדנו דינים עלה בכל קרקעות השייכים ליהודים.

שנים עשר חודש והסבירו טעמו של דבר, אם משום שאם שהה משך זמן זה ולא חזר וקנה מן הסיקריקון משמע שגמרו בלבו וקנה את השדה בשלימות, או משום קנס, שקנסוהו חכמים על שלא חזרו לפדות את שדהו שלא להשאירו ביד הנכרי (שיטה).
אגב אונסיה גמר ומקני כי כדי שתעבור הבעלות לא די במעשה קנין אלא גם ב"גמר דעת" הסכמה גמורה של המוכר למכור זה. אולם כאשר הייתה סכנת נפשות, אנו מניחים כי היה כאן טעם של מר, שהרי המוכר בעצם קונה את חזיו עבור השדה, ולשם הצלת נפשו הוא בוודאי מסכים בלב שלם שיעבור הנכס מרשותו ויכלבד שיינצל.

אשרי אדם מפיח דמו ר"ש אומר שיעור הרשעה הוא מחלקו הראשון של הפסוק "אשרי אדם מפיח", ופירושו: דואג, שם לב שלא תבוא תקלה ממעשי, וכפי שמראים המעשים המסופרים להלן. וכבר העירו בתוס' שלמרות שאמרו "פחדו צדיק חטאים", שמשמע מכאן שאין לפחד תמיד,

הוה להו — להנך תלמא עמירי חיטי ושערי וממרה ויני למיזן כל בני העיר עשרים וחד שמא. ברינוי — אנשים ריקים ופוחזים למלחמה. אמרו להו רבנן — להנך ברינוי. לא מסתייעא מילתא — לנפם. קמו — נריוני. קלינהו — להנהו אמברי — לאוררות המזונה ועניס, כפי שלמנו. סמידיא = סלת. חיזורתא — פת נקייא. גושקרא = פת קינא, *שאורדייא*. פרתא — פרש של גללי צהמה. ומתה — מחמת אסטניסותה. גרוגרות — מאוסם שנשחרו לרבי זדוק, שמנן את מימיה, ומלחמה היא ואלכמה לעצונה. ומריח החולי של רבי זדוק שנכנס בגרוגרת — טעמה, ומתה נאסטניסות. הוה מתחזי — נגרונו. מאבראי — מחמת שהיה כחוש. בני הוה בריא — כשגמר מעינומו, והנה להכרות עלמנו. הוה מייתי ליה גרוגרות — תלמיס יבשין. מפני שלא היה יכול לבלוע דבר עבה, והיה מונן את מימיה, ומשליך הגרוגרות. אבא סיקרא — כן שמו. שלח ליה — רבן יוחנן בן זכאי: תא לגבאי זננעא. אמר ליה — רבן יוחנן בן זכאי. עד אימתי עבדייתו הכי — דלא שבקימון לאשלומי. חזי לי תקנתא לדידי — שנימוני ללחם מן העיר. נקוט נפשך בקצירי — הסוך עמך כחולה, הוילא קול שאתה חולה. לישילו בך — כמו שאתה גוסס. ואייתי מידי סריא — דבר מסריא, כגון נבילה. ואגני גבך — והשכז נמטקן עמך, שיאמרו: מה הוא ומסריח ככר. וליעילי בך תלמידך. ונכנס תחת רגלי מטקן לשלח. ולא ייטוו אחתה לשלח. דליוני ידעין דחייא קליל ממיסה. בעו — הן ברינוי. למדקריה — נרמחיס, שמא מערים הוא. אמר להו — אנא סקרא. יאמרו — הרומיס עליכס, שאפילו רבן דקרו. למידחפיה — אולי יענק. דלאו מלכא אנא — והתעללת ני.

בר מדציבי, דאמר רב חסדא: אכלבא דחייטי בעי שיתין אכלבי דחייטי וחד שתא. הוה כהו הנהו בריוני, אמרו להו רבנן (להם חכמים): ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו (נצא ונעשה שלום איתם, עם הרומאים). לא שבקינהו (הניחו להם). אמרו להו (להם) הבריונים: ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו (נצא ונעשה מלחמה איתם). אמרו להו רבנן (להם חכמים): לא מסתייעא מילתא (יסתייע הדבר) ומוטב שנחכה עד שיסור המצור. קמו קלנהו להנהו אמברי דחייטי ושערי, והוה כפנא (עמדו הבריונים שרפו את המחטנים הללו של החיטים והשעורים, ונהיה רעב) ועשו זאת כדי להכריח את האנשים לצאת למלחמה.

ג' מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים הויה, שדרתה לשלוחה ואמרה ליה [לר]: זיל אייתי לי סמידיא [לך הבא לי סולת]. אדאזל איזדבן [עד שהלך נמכרה הסולת], אתא [בא] אמר לה: סמידיא ליכא, חירותא איכא [סולת אין, קמח יש]. אמרה ליה [לר]: זיל אייתי לי קמח. אדאזל איזדבן [עד שהלך נמכר הקמח], אתא [בא] ואמר לה: חירותא ליכא, גושקרא איכא [קמח אין, טובין יש]. אמרה ליה [לר]: זיל אייתי [לך הבא] לי אדאזל איזדבן [עד שהלך נמכר] גם זה, אתא [בא] ואמר לה: גושקרא ליכא, קימחא דשערי איכא [טובין אין, קמח שעורים יש]. אמרה ליה [לר]: זיל אייתי [לך הבא] לי קמח שעורים. אדאזל איזדבן [עד שהלך נמכר] גם זה, הוה שליפא מסאנא [היתה חלוצת נעל, יחפה] באותה שעה, אמרה: איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל [אצא ואראה אם אמצא דבר לאכול]. איתיב לה פרתא ככרעא [התיישב לה גלל ברגלה] ומתה, מכיון שהיתה כל כך מפונקת והגעול גרם לה למות. קרי עלה [קרא עליה] רבן יוחנן בן זכאי כתוב זה שכפרשת הקללות שכתורה: "הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרוך" (דברים כח, נו). איכא דאמרי [יש שאומרים]: לא גלל היה זה, אלא גרוגרות של ר' צדוק אכלה, ואיתניסא [ונאנסה, חלתה] ומחמת גועל מתה. ומה הן הגרוגרות הללו? שרי צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא [ישב ארבעים שנים בתענית] ובתפילה שלא ליחרב (תחרב) ירושלים, וכל כך רזה גופו מן התענית כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי [שכאשר היה אוכל דבר היה נראה כולט מבחורין]. והיה מוצץ את מימיהו וזורק אותן וזוהי הגרוגרת שמצאה מרתא בת בייתוס. מספרים, כי הוה קאי ניהא נפשה [כאשר מתה], אפיקתא לכל דהבא וכספא [הוציאה את כל הזהב והכסף] שלה שדיתיה בשוקא [זרקה אותו בשוק]. אמרה: האי למאי מיבעי לי [זה למה אני צריכה? והיינו דכתיב [וחהו שנאמר]: "כספם בחוצות ישליכו... לא יוכל להצילם ביום עברת ה', נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו" (יחזקאל ז, יט)].

מסורת הש"ס
ה. ראה אדרינן שם. איכ"ר שם. קה"ר שם.
ו. ראה שם. ילק"ש נ"ד תקע"ה.
ז. ילק"ש תורה תתקלט. שם נ"ד שמו.
ח. שם. ראה איכ"ר שם.
ט. ראה איכ"ר שם.
י. (בשנינויים) אדרינן פ"ד ה. איכ"ר שם.
יא. איכ"ר שם (בשנינוי). ילק"ש נ"ד תטו.

גרוגרות
להנהו אמברי בשמירות: לכולהו אמברי דחייטי ושערי יש כתיי שמלים אלה חסרות בו. גרוגרות יש בכתיי: גרוגרת. הוה בריא יש במקורות: הוה מברי נפשיה.

לשוך
אכלבא
מקור המלה כנראה בפרסית kulbak מקום לאחסן בו תבואה מן הגשם, אסס. אמברי
מקור המלה הוא בפרסית הבינונית anbar (ובשפות קרובות לה ambar) במשמעות גור, או מקום שמאחסנים בו מזונות. סמידיא
מלה זו קרובה ליוונית σμιδα (סמידיליס) במשמעות — קמח חיטה משובח. ברינוי
מקורה של מלה זו לא נברר, והיו שהציעו לראותה כקיצור ושינוי-מה של praetorian שהיו גדודי המשמר הקיסריים. ומהם הושאל הביטוי לאנשים אלימים שאינם מצויים לכל סמכות. גושקרא
כנראה שמקור המלה הוא בפרסית zuskar — מין קמח, קמח יבש.

איסיס
מרתא בת בייתוס
מרתא בת בייתוס היתה מן העשירות המופלגות שבירושלים, עד שעושה נעשה כמשל לעושר עצום. ייתכן כי היתה מבנות משפחת בייתוס, הנמנית (פסחים נו, א) עם משפחות הכהנים הגדולים. בהיותה אלמנה נתאסרה ליהושע על נמלא, ומשום עושרה והשפעתה הביאה למינוי כהן גדול. אבא סקרא
נראה כי השם אבא סקרא לא היה שם פרטי, אלא כינוי, וסקרא היא הצורה הארמית של sicarius — בעל חרב (וראה בעמ' 238). במדרשים מכונה אותו אדם "בן בטיח" (כמו — בן אבטיח) וכנראה אף הוא כינוי ולא שם פרטי, שנתכנה בו משום שהיה ענק במימדיו (והוא נזכר במשך במסכת כלים פ"ז מ"ב), וכפי המסופר כאן היה אחד מאיש המורדים. הקשר בין הדוד ובין בן האחות היה נחשב באותם הימים כקשר קרובה הדוק ביותר. תרי קטלא
שנה זו שבה יצא רבן יוחנן בן זכאי היתה קרויה בהסטוריה של רומי "שנת ארבעה הקיסרים". בתחילתה היה עוד הקיסר יורון בתוקפו, ומשום חשדנותם של השליטים היה כל מהיג צבאי שהתיימר לשלוט נחשב (גם בלי הוכחות חותכות) כמורד במלכות, ונידון מיד למות. ומאידך, בגלל הממסות השלטון היציב, כבר חשב אספסינוס להכריז על עצמו כקיסר, כפי שאכן אירע זמן מועט לאחר מכן.

קאי ניהא נפשה, אפיקתא לכל דהבא וכספא בשוקא, אמרה: האי למאי מיבעי לי! והיינו דכתיב: "כספם בחוצות ישליכו".
ד' אבא סקרא ריש ברינוי דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הנה, שלח ליה: תא בעינעא לגבאי. אתא, אמר ליה: עד אימת עבדייתו הכי, וקטליתו ליה לעלמא בכפנא? אמר ליה: מאי איעביד, דאי אמינא להו מידי קטלו לי! אמר ליה: חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוי הצלה פורתא. אמר ליה: נקוט נפשך בקצירי, וליתי כולי עלמא ולישיילו בך, ואייתי מידי סריא ואגני גבך, ולימרו דנח נפשך, וליעילי בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא, דלא לרגשן בך דקליל את, דאינהו ידעי דחייא קליל ממיחא. עביד הכי, נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר, פי מטו לפיתחא בעו למדקריה, אמר להו: יאמרו "רבן דקרו" בעו למדחפיה, אמר להו: יאמרו "רבן דחפו" פתחו ליה בבא, נפק. "כי מטא להתם, אמר: שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא ליה: מיחייבת תרי קטלא, חדא, דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא! ותו, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי? אמר ליה: דקאמרת לאו מלכא אנא,

וכי הוה בריא, מייתי ליה גרוגרות, מייץ מייהו ושדי להו (וכאשר היה אוכל לאחר הצום, היו מביאים לו גרוגרות. והיה מוצץ את מימיהו וזורק אותן) וזוהי הגרוגרת שמצאה מרתא בת בייתוס. מספרים, כי הוה קאי ניהא נפשה (כאשר מתה). אפיקתא לכל דהבא וכספא (הוציאה את כל הזהב והכסף) שלה שדיתיה בשוקא (זרקה אותו בשוק). אמרה: האי למאי מיבעי לי (זה למה אני צריכה? והיינו דכתיב [וחהו שנאמר]: "כספם בחוצות ישליכו... לא יוכל להצילם ביום עברת ה', נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו" (יחזקאל ז, יט)).
ד' מסופר, אבא סקרא ריש ברינוי (ראש הבריונים) של ירושלים בר אחתיה בר אחותן של רבן יוחנן בן זכאי הוה (היה). שלח ליה [לר] רבן יוחנן בן זכאי: תא בעינעא לגבאי (בוא בחשאי אלי). אתא [בא]. אמר ליה [לר]: עד אימת עבדייתו הכי, וקטליתו ליה לעלמא בכפנא (עד חתי אתם עושים כך והורגים את העולם ברעב)? אמר ליה [לר] אבא סקרא: מאי איעביד (מה אעשה). דאי אמינא להו מידי קטלו לי (שאם אומר להם דבר יהרגו אותי!) אמר ליה [לר]: חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק (ראה איזו תקנה בשבילי שאני אצא) מתוך לעיר, אפשר על ידי כך דהוי הצלה פורתא (מנעתי). אמר ליה [לר] אבא סקרא: כך תעשה ותצא מן העיר: נקוט נפשך בקצירי (עשה עצמך חולה). וליתי כולי עלמא ולישיילו בך (ויבואו הכל לשלומך) כחוליה, שיתפרסם הדבר, ואחר כך אייתי מידי סריא ואגני גבך (הבא דבר מסריח והשכז לידך). ולימרו דנח נפשך (ושיאמרו שמתת) ומסרתי בך תלמידך (ויכנסו אצלך). והוציאת, ולא ליעול בך איניש אחרינא (יכנס אצלך איש אחר) כדי שלא לרגשן בך דקליל את (ושאתה קל). דאינהו ידעי דחייא קליל ממיחא (שהם הבריונים יודעים שאדם חי קל מתת). עביד הכי (עשה רבן יוחנן כן). נכנס בו משהו כדי לנושאה ר' אליעזר מצד אחד ור' יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא (וכאשר באו לפתח העיר) בעו למדקריה (רצו השומרים לדקור אותן) כדי לבדוק אם באמת מת הוא, שכן היו עושים. אמר להו [להם] אבא סקרא: יאמרו הרומאים: רבן דקרו כלומר, אפילו את רבם הם דוקרים! בעו למדחפיה (רצו לדחוף אותן) לבדוק אולי חי הוא ויצעק מחמת הדחיפה, אמר להו [להם]: יאמרו: רבן דחפו! פתחו ליה בבא, נפק ופתחו לו את השער. יצא כלומר, הוציאו אותו. כי מטא להתם (כאשר הגיע רבן יוחנן לשם) למחנה הרומאים, אמר לאספסינוס: שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא (שלום עליך המלך. שלום עליך המלך)! אמר ליה [לר] אספסינוס: מיחייבת תרי קטלא (מחויב אתה שתי מיתות). חדא, דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא (אחתי, שאין אני מלך ואתה קורא לי מלך)! ותו, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי (ועוד, אם מלך אני, עד עכשיו מדוע לא באת אלי? אמר ליה [לר] רבן יוחנן בתשובה לשאלותיו: דקאמרת לאו מלכא אנא (מה שאמרת "אין אני מלך").

עיונים
יחייב ארבעין שנין וכן מבואר בכמה מקומות בתלמוד שארבעים שנה לפני החורבן היו סימנים שונים לרעה, שהיו מפרשים אותם כסימני התרעה ואזהרה שעתיד הבית

להחרב. ור' צדוק היה מתענה תעניות ממושכות כדי לבטל את הגידיה הרעה (וראה במהרשא"א).

